

Dejiny CZ ECAV Banská Štiavnica v 16. – 17. storočí

Reformačné myšlienky Martina Luthera a Filipa Melanchtona našli v Banskej Štiavnici významnom slobodnom kráľovskom banskom meste odozvu už v dvadsiatych rokoch 16. storočia, a to v roku 1521. Medzi prvých reformačných kazateľov v stredoslovenských bankých mestách patrili Šimon Kek, Konrád Cordatus, Ján Gressling, Žigmund Staudacher a aj prvý slovenský evanjelický kazateľ Ján Senensis (1545 – 1580).

Rozšírenie a upevnenie reformácie v Banskej Štiavnici a okolí umožnilo aj nemecké osídlenie tejto oblasti. Významnú úlohu pri tom zohrali bohaté meštianske rody Rösslovcov a Reuterovcov, ktorí podporovali reformačné myšlienky, aj mestská rada, keďže na základe svojho patronátneho práva mala právo voliť a odvolávať kňazov a učiteľov, organizovať služby Božie, vypracúvať cirkevný a učebný poriadok. Právomoc mesta v cirkevných záležitostiach sa postupne rozširovala a výrazne prispievala k upevňovaniu evanjelického vierovyznania v Banskej Štiavnici.

Už v priebehu 16. storočia bol vypracovaný a prijatý reformačný cirkevný a bohoslužobný poriadok, chrámová agenda aj nový školský poriadok. V roku 1559 bolo prijaté vyznanie viery siedmich stredoslovenských bankých miest, známe ako *Confessio Montana (Confessio Heptapolitana)*, ktoré zjednocovalo stredoslovenské banké mestá vo vieroučných a bohoslužobných otázkach. Mesto obhajovalo učenie reformačných kňazov proti zásahom vysokej cirkevnej hierarchie a najvyšších krajinských inštitúcií.

Širitel'mi reformačného učenia v meste boli aj študenti z Banskej Štiavnice, študujúci na nemeckých univerzitách vo Wittenbergu, v Lipsku, v Tübingene a vo Wroclawi, ktorých podporovala pri ich štúdiu aj samotná mestská rada, keďže mala záujem o získanie vzdelaných absolventov pre svoje potreby.

V 16. – 17. storočí sa evanjelické služby Božie vykonávali v pôvodných banskoštiavnických gotických kostoloch. Evanjelická cirkev v tomto období vlastnila všetky banskoštiavnické kostoly: Kostol sv. Kataríny, radničnú Kaplnku sv. Anny, Kostol Panny Márie Snežnej (Frauenberský), Kostol sv. Mikuláša a Kostol Sv. Alžbety. Pôvodne dominikánsky Kostol sv. Mikuláša (dnešný rímskokatolícky Kostol Nanebovzatia Panny Márie) slúžil v rokoch 1575 – 1669 nemeckým evanjelikom. Slovenským evanjelickým kostolom bol v rokoch 1580 – 1672 Kostol sv. Kataríny. (Súčasný evanjelický kostol bol postavený na základe Tolerančného patentu Jozefa II. v rokoch 1794 – 1796 podľa projektu viedenského architekta Jána Jozefa Thalherra na mieste dreveného artikulárneho kostola.

Kostol je bez veže, preto bol zvon z pôvodného kostola premiestnený na vežu Starého zámku.)

Reformácia zintenzívnila kultúrny život na Slovensku a zaslúžila sa najmä o rozvoj literárnej tvorby. Mnohí z banskoštiavnických evanjelických kňazov a učiteľov v 16. – 17. storočí boli literárne činní. Spomedzi nich možno spomenúť Izaiáša Pilárika, Antona Pausiusa, Tomáša Fábriho, Jána Institorisa-Mošovského, Juraja Bucholtza, Štefana Pilárika a ďalších. O vysokej úrovni ich vzdelania svedčia ich rôznorodé spisy, rozpravy, dizertácie, náboženské piesne a ďalšie literárne práce, ktoré vychádzali na Slovensku alebo v Nemecku.

Napriek zosilnenej protireformácie v nasledujúcich obdobiach (v 17. – 18. storočí) evanjelický zbor naďalej v Banskej Štiavnici existoval, vykonával svoju pastoračnú a tiež pedagogickú činnosť, a tak sa zaslúžil sa za zachovanie a šírenie myšlienok Martina Luthera v tomto regióne.

Mgr. Adriana Matejková, PhD.

